

Olga Podlińska*

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW W RAMACH PROW 2007–2013 W WOJEWÓDZTWIE MAZOWIECKIM

Streszczenie

Celem artykułu jest prezentacja i ocena zróżnicowania wielkości środków wykorzystanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w województwie mazowieckim. Wybrany do badań obszar charakteryzował się największym wykorzystaniem środków w ramach PROW na lata 2007–2013 w Polsce. Ponad 7433,1 mln zł środków przeznaczono właśnie na to województwo w ramach analizowanego Programu, co stanowi 14% udział alokowanych funduszy. Zróżnicowanie wewnętrzne województwa spowodowało, że alokacja środków była także nierównomierna. Największe wykorzystanie funduszy unijnych odnotowano w podregionie ostrołęcko-siedleckim. Cel ich przeznaczenia był zgodny z krajową tendencją w alokacji funduszy. Największe wsparcie przekazano zatem na realizację działań w ramach Osi 1 Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Słowa kluczowe: PROW 2007–2013, środki unijne, województwo mazowieckie

Wprowadzenie

Wstąpienie Polski do Unii Europejskiej wiązało się zarówno z wieloma wątpliwościami, jak i trudnościami, które Polska musiała pokonać. Akcesja wiązała się bowiem z przystosowaniem szeregu dziedzin gospodarki krajowej

* Adres e-mail: olga_zmijewska@sggw.pl.

do wymogów obowiązujących we Wspólnocie. Dotyczyło to ujednoczenia prawa, poprawy stanu infrastruktury, dalszego rozwoju gospodarki rynkowej oraz przygotowania odpowiedniej terytorialnej organizacji państwa. Przystąpienie Polski do Unii Europejskiej dało jednak wiele możliwości i szans rozwoju. Dzięki dotacjom unijnym nastąpiły zmiany technologiczne, infrastrukturalne oraz wymiana doświadczeń naukowych. Środki te nie są przeznaczane tylko na cele publiczne, może z nich korzystać każdy mieszkaniec czy przedsiębiorca, który wykaże swój wkład w poprawę jakości życia i funkcjonowanie gospodarki. Możliwość korzystania z tych źródeł prowadzi do wzrostu pozycji na arenie międzynarodowej oraz wzrostu atrakcyjności naszego kraju¹.

Z możliwościami rozwoju, jakie Polska ma w związku z przystąpieniem do Unii Europejskiej, spotykamy się nie tylko na szczeblu państwowym. Zauważalne jest to również w najbliższym otoczeniu, co widać w poszczególnych regionach. Niemalże każda z jednostek samorządu terytorialnego, w mniejszym bądź większym stopniu, korzysta ze środków unijnych. Wiele jest także prywatnych przedsiębiorstw, które tę pomoc wykorzystują. Możliwości jest wiele i dzięki nim zmienia się polska gospodarka².

Rozwój jednostek samorządu terytorialnego można rozpatrywać w trzech wymiarach: gospodarczym, społecznym i ekologicznym. Występujące w ich zakresie dysproporcje widać na każdym szczeblu podziału administracyjnego kraju. Różnice te są niwelowane przez samorzady za pomocą prowadzonej polityki lokalnej. Nie sposób jednak przeoczyć wpływu środków unijnych na podejmowane decyzje, w tym także środków finansowych dostępnych w ramach PROW 2007–2013.

Cel i metodyka

Celem artykułu jest prezentacja i ocena zróżnicowania wielkości środków wykorzystanych w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w województwie mazowieckim, w podziale na poszczególne podregiony i osie programowe. Część teoretyczną opracowano stosując metodę

¹ *Korzyści i koszty członkostwa Polski w Unii Europejskiej, synteza raportu*, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa 2003, s. 9–14.

² J. Sawicka, *Polska w Unii Europejskiej – wybrane polityki sektorowe*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2004, s. 160–163.

studiów literaturowych. Oceny wielkości pozyskanych środków dokonano dzięki analizie porównawczej oraz wybranym metodom statystyki opisowej. Analizie poddano sposób rozdysponowania środków w rozbięciu na poszczególne działania. W opracowaniu wykorzystano dane wtórne pochodzące z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego, Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa oraz Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013, finansowany w ramach II filaru Wspólnej Polityki Rolnej, jest największym programem pomocowym dla sektora rolno-spożywczego w historii Polski, wdrażanym przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Budżet Programu wynosi ponad 17,4 mld euro. Środki pochodzą z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (13,4 mld euro) oraz budżetu krajowego (około 4 mld euro)³.

Pomoc finansowa z PROW 2007–2013, udzielana rolnikom, przedsiębiorcom i lokalnym samorządom oraz właścicielom lasów, przeznaczana jest na budowę nowoczesnego, konkurencyjnego sektora rolno-spożywczego i leśnictwa, prowadzenie działalności rolniczej zgodnej z ochroną środowiska naturalnego, rozwój kultury i zachowanie tradycji na wsi oraz działania na rzecz podniesienia jakości życia mieszkańców wsi i ich aktywizacji gospodarczej.

Główne cele, których realizację ułatwia pomoc finansowa udzielana z PROW 2007–2013, to:

- przyspieszanie modernizacji gospodarstw rolnych,
- podwyższanie konkurencyjności przetwórstwa spożywczego i jakości żywności,
- ożywienie przemian w rolnictwie i rynku ziemi przez przyznawanie rent strukturalnych i premii ułatwiających start zawodowy młodym rolnikom oraz finansowanie scalania gruntów,

³ Strona internetowa Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa: www.ari-mr.gov.pl (29.08.2014).

- zachęcanie rolników do gospodarowania w sposób przyjazny środowisku oraz zachowania rodzimych ras i cennych przyrodniczo siedlisk roślin,
- wspieranie dopłatami ONW działalności rolniczej na terenach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania,
- polepszanie lesistości kraju przez udzielanie pomocy finansowej na zalesianie gruntów o małej przydatności rolniczej,
- pobudzanie przedsiębiorczości i tworzenie nowych miejsc pracy na terenach wiejskich,
- odnowa wsi, rozbudzanie aktywności jej mieszkańców i budowa kapitału społecznego na wsi,
- podwyższanie kwalifikacji rolników i właścicieli lasów oraz ułatwianie im dostępu do płatnych usług doradczych,
- polepszanie jakości życia na terenach wiejskich⁴.

PROW 2007–2013 obejmuje dwadzieścia dwa działania, które są wdrażane w ramach czterech osi priorytetowych (rys. 1). Wszystkie są finansowane z Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich oraz współfinansowane z krajowego budżetu⁵.

Rysunek 1. PROW w podziale na osie priorytetowe

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.arimr.gov.pl (29.08.2014).

⁴ Tamże.

⁵ M. Trajer, *Usługi turystyczne w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – PROW 2007–2013*, w: *Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki na obszarach wiejskich*, red. K. Krzyżanowska, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011, s. 47.

Działania obejmujące osie 1 i 2 służą w głównej mierze dostosowaniu sektora rolnego i leśnego do rosnących wymagań wspólnotowych, w tym związanych z ochroną środowiska, i są skierowane głównie do producentów rolnych. Instrumenty dostępne w ramach osi 3 uzupełniają priorytety zdefiniowane w ramach pierwszych dwóch osi i w sposób synergiczny mogą pozytywnie oddziaływać na mieszkańców obszarów wiejskich. Oś 4 – LEADER – umożliwia realizowanie i osiągnięcie celów osi 3. Działania w ramach tej osi przyczyniają się do aktywizacji społeczności wiejskich przez włączenie partnerów społecznych i gospodarczych do planowania i wdrażania lokalnych inicjatyw. W ramach podejścia LEADER wspierana jest również działalność lokalnych grup działania, w tym realizowane przez nie projekty współpracy⁶.

Wykorzystanie środków w ramach PROW w latach 2007–2013

Realizacja Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013 dla całej Polski (tab. 1) wskazuje, że kwota wszystkich dotychczas zawartych umów opieka na blisko 68,34 mld zł. Największy dotychczasowy strumień środków został przekazany na realizację działań osi 1. Poszczególnych beneficjentów natomiast najbardziej przyciągają działania osi 2, co przejawia się liczbą umów.

Jak wynika z tabeli 1, aż 44,1% środków wydatkowanych na zawarte umowy przeznaczono na poprawę konkurencyjności sektora rolnego i leśnego realizowaną w ramach osi 1. Kolejną pozycję w strukturze udziałowej kwot zawartych umów stanowią działania w ramach osi 2, czyli przy poprawie środowiska naturalnego i obszarów wiejskich. Biorąc zaś pod uwagę liczbę zawartych umów, zaskakująca jest dysproporcja w ich udziale. Aż 95,55% stanowią umowy składane przez beneficjentów w ramach osi 2, przy niewielkim udziale umów zawartych w ramach pozostałych osi.

Województwo mazowieckie jest największe w Polsce, zarówno pod względem powierzchni, jak i liczby ludności. W realizacji płatności z PROW również najwięcej środków wykorzystano w tym województwie (wykres 1).

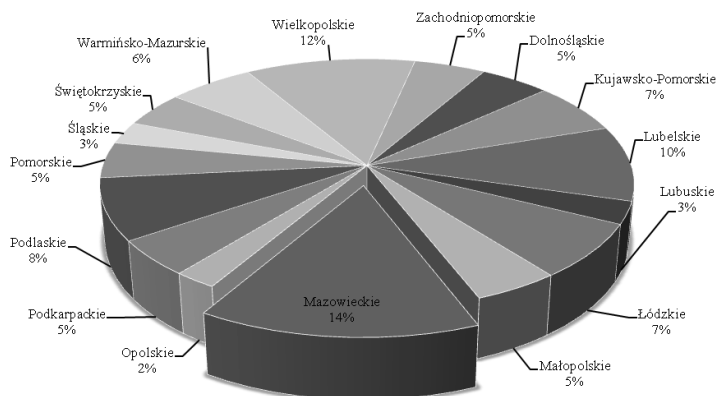
⁶ www.prow.mazovia.pl (1.09.2014).

Tabela 1. Realizacja PROW 2007–2013 narastająco od uruchomienia Programu
(stan na dzień 16.08.2014)

Nazwa działania	Limit środków dla działania PROW 2007–2013	Zawarte umowy			
	publiczne ogółem w mld zł	liczba umów	% liczby umów	kwota umów w mld zł	% kwoty umów
Oś 1. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego	32,87	193 781	3,17	30,14	44,10
Oś 2. Poprawa środowiska naturalnego i obszarów wiejskich	20,89	5 842 775	95,55	20,54	30,06
Oś 3. Jakość życia na obszarach wiejskich i różnicowanie gospodarki wiejskiej	13,81	42 807	0,7	14,56	21,31
Oś 4. LEADER	3,29	35 421	0,58	3,1	4,54
RAZEM	70,86	6 114 784	100,00	68,34	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbiorczych sprawozdań bieżących tygodniowych z realizacji PROW na lata 2007–2013 Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, www.minrol.gov.pl (01.09.2014).

Wykres 1. Realizacja płatności według województw w ramach PROW 2007–2013, narastająco do 31.12.2013 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa za 2013 rok, www.arimr.gov.pl (01.09.2014).

Na powyższym wykresie zauważyć można, że najwięcej środków z PROW 2007–2013 otrzymało województwo mazowieckie. Jest to kwota opiewająca na 7433,1 mln zł, co stanowi 14% udział w realizacji Programu w Polsce. Dużym udziałem wyróżnia się także województwo wielkopolskie – z 12% udziałem i wykorzystaną kwotą 6075,9 mln zł. Spośród wszystkich województw najmniej środków wykorzystano w województwie opolskim. Jest to kwota 1166,3 mln zł i 2% udział w alokacji środków z PROW na lata 2007–2013.

Wyróżniające się spośród innych województwo mazowieckie jest bardzo zróżnicowane wewnętrznie. Tworzą go z jednej strony aglomeracja warszawska, pełniąca dominującą funkcję społeczno-gospodarczą kraju, a z drugiej – pozostała część regionu, mająca charakter głównie rolniczy, gdzie użytki rolne zajmują ok. 65% powierzchni województwa. Analizując wykorzystane środki, warto zatem zwrócić uwagę na cel wydatkowania i region województwa, w którym są one wykorzystywane (tab. 2 i wykres 2).

Tabela 2. Realizacja PROW na lata 2007–2013 w ramach poszczególnych osi w podregionach województwa mazowieckiego (w mln zł)

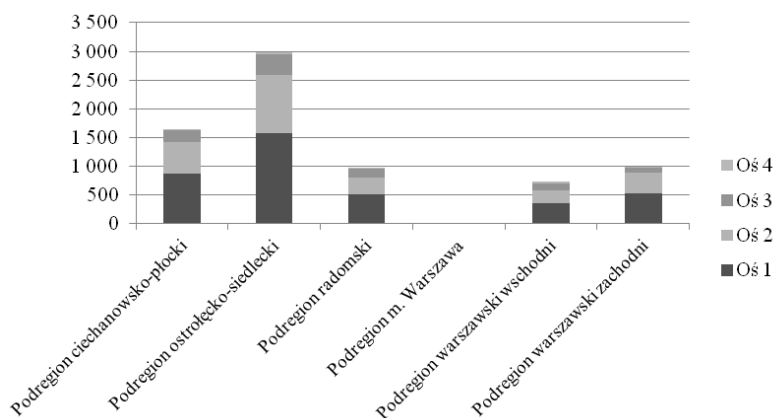
Wyszczególnienie	Oś 1	Oś 2	Oś 3	Oś 4	RAZEM
Podregion ciechanowsko-płocki	871,58	552,60	200,03	19,35	1 643,56
Podregion ostrołęcko-siedlecki	1 570,27	1 022,32	364,54	32,57	2 989,70
Podregion radomski	520,58	289,13	149,36	23,58	982,65
Podregion m. Warszawa	2,57	0,00	0,68	1,08	4,33
Podregion warszawski wschodni	357,02	220,66	127,27	23,58	728,53
Podregion warszawski zachodni	531,84	350,95	88,36	16,10	987,25
RAZEM	3 853,86	2 435,66	930,24	116,26	

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS, www.stat.gov.pl (01.09.2014).

W podziale na podregiony (NTS III) jest zauważalna różnica w realizowanych płatnościach w ramach PROW 2007–2013. Stan na koniec 2013 roku wskazuje, że najwięcej środków zostało rozdysponowanych w podregionie ostrołęcko-siedleckim – ponad 40% środków. Duży udział ma też podregion ciechanowsko-płocki (22%). Biorąc pod uwagę wykorzystanie środków w roz-

biciu na poszczególne osie, najczęściej przeznaczono na działania osi 1, co jest zgodne ze zbiorczą realizacją Programu dotyczącą całego kraju. Jest to kwota 3853 mln zł i tworzy 53% udział w przeznaczeniu środków w ramach tego Programu.

Wykres 2. Realizacja PROW na lata 2007–2013 w ramach poszczególnych osi w podregionach województwa mazowieckiego (w mln zł)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Banku Danych Lokalnych GUS.

W ramach osi 1, na którą przeznaczano najczęściej środków, podejmowane są działania wspierające proces restrukturyzacji gospodarstw rolnych i wzmocnienie kapitału rzeczowego. Poprawa konkurencyjności sektora rolnego realizowana jest również przez zapewnienie wsparcia w zakresie jakości produkcji, polepszenie infrastruktury wsi i tworzenie grup zrzeszających producentów rolnych. W odniesieniu do zasobów ludzkich wsparcie w zakresie zdobywania wykształcenia i podnoszenia kwalifikacji realizowano przez kształcenie zawodowe, działania informacyjne i szkoleniowe oraz umożliwianie korzystania z usług doradczych⁷.

⁷ Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013.

Podsumowanie

Badania w zakresie wykorzystania środków unijnych pokazują, jak bardzo Polska skorzystała z przystąpienia do Unii Europejskiej, oraz pozwalają na utwierdzenie się w przekonaniu, że była to słuszna decyzja. Wskazują też skalę pozyskiwanych środków z funduszy unijnych. Ważne jest również zwrócenie uwagi na możliwości, jakie stoją przed innymi jednostkami samorządu terytorialnego w kwestii pozyskania środków unijnych na przeprowadzenie inwestycji.

Przeprowadzona analiza dowodzi, że fundusze pochodzące z Unii Europejskiej są znaczącym źródłem finansowania działań i inwestycji podjętych ze względu na dofinansowanie. Realizacja projektów w ramach PROW 2007–2013 pozwoliła na wzrost konkurencyjności gospodarczej obszarów wiejskich oraz rozwój przedsiębiorczości.

W artykule przedstawiono zróżnicowanie w wykorzystaniu funduszy w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 w województwie mazowieckim. Realizacja działań tego Programu wskazuje, że zarówno w ujęciu krajowym, jak i w województwie mazowieckim najwięcej środków wykorzystano w ramach osi 1. Jeśli chodzi natomiast o zróżnicowanie badanego regionu, to największe wykorzystanie środków unijnych odnotowano w podregionie ostrołęcko-siedleckim. Ponad 40% środków przydzielono właśnie temu obszarowi województwa mazowieckiego, z celem przeznaczenia zgodnym z krajową tendencją w alokacji funduszy, tzn. realizacją działań w ramach osi 1 PROW na lata 2007–2013.

Literatura

- European Commission, Directorate-General For Agriculture And Rural Development. *Korzyści i koszty członkostwa Polski w Unii Europejskiej, synteza raportu*, Centrum Europejskie Natolin, Warszawa 2003.
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007–2013 (PROW 2007–2013).
- Sawicka J., *Polska w Unii Europejskiej – wybrane polityki sektorowe*, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2004.

Sprawozdanie z działalności Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa za 2013 rok, www.arimr.gov.pl.

Trajer M., *Usługi turystyczne w ramach działania „Różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej” – PROW 2007–2013*, w: *Ekonomiczne uwarunkowania rozwoju turystyki na obszarach wiejskich*, red. K. Krzyżanowska, Wydawnictwo SGGW, Warszawa 2011.

www.minrol.gov.pl.

www.prow.mazovia.pl.

www.stat.gov.pl.

Zbiornicze sprawozdania bieżące tygodniowe z realizacji PROW na lata 2007–2013 Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi.

USE OF FUNDS WITHIN RURAL DEVELOPMENT PROGRAMS (PROW) 2007–2013 IN THE MAZOVIAN PROVINCE

Abstract

The purpose of the article is to present and assess the extent of use of the funds under Rural Development Programs for 2007–2013 in the Mazovian Province. The area selected for the study as characterised with the highest use of funds within PROW for 2007–2013 in Poland, with a share of 14%. The amount of over PLN 7433.1 million was assigned for the province under the Program. As a result of internal differences in the Province, the allocation of funds was uneven. The funds were used to the largest extent in the Ostrołęka-Siedlce sub-region. The objective of the funds was compliant with the national trends in fund allocation. Therefore, the largest amount of support was assigned to activities within Axis 1 of the Rural Development Programs for 2007–2013.

Keywords: PROW 2007–2013, EU funds, Mazovian Province

JEL Codes: F36, R1

Translated by Olga Podlińska